

...Ni profesijom ni vokacijom nisam tijesno vezana ni za Bosnu i Hercegovinu ni za politiku, ali knjiga Envera Demirovića ima tako mnogo dodirnih crta sa mojim centralnim interesovanjem da je moram interpretirati, a zatim i preporučiti, u cjelini.

U okviru predmeta «Teorija kulture i komunikacije», koji predajem mojim studentima na Odsjeku za opštu književnost Filozofskog fakulteta u Sarajevu, neprestano upozoravam na jednu diskrepanciju: Komunikacija je pojava stara onoliko koliko je živi svijet na zemlji star, a nauke o njoj (teorija informacija, kibernetika, moderna lingvistika) pojavljuju se tek sredinom XX vijeka. Jesu se i filozofi i pjesnici bavili komunikacijskom problematikom, ali sistemskog pristupa nije bilo, jer je materija bila za postojeće naučne standarde neprihvatljiva. Mi u principu možemo zamisliti svo kamenje svijeta na jednom mjestu i reći da se time bavi geologija, ali gdje da smjestimo ono čime se bavi nauka o komunikaciji?

Sve postojeće nauke se u jeziku prvenstveno oslanjaju na imenice, a u svijetu komunikacije imamo prije svega posla sa glagolima.

Ovaj uvod mi je bio potreban jer mi se čini da je Enver Demirović u pisanju svoje knjige bio suočen sa sličnim problemima. Javnost istina nije stara onoliko koliko je živi svijet star, nego počinje sa čovjekom, ali je pitanje: koje je to mjesto od kojeg ga možemo početi pratiti? Jasno je, naime, da je javnost postojala i u vrijeme primitivnih ljudskih zajednica, i da se javnost lovačkog društva, gdje su glavni junaci bili okrutni, jaki, brzi mladići, bitno razlikovala od javnosti poljoprivrednih zajednica, kada su glavni junaci postali mudraci, znalci, dobro pamteći starci, koji znaju kako koju biljku treba njegovati, ali kako ovdje uspostaviti naučni pristup kad se radi o sasvim drugim i drugačijim nivoima i kvalitetima svijesti, mada je u pitanju isto biće-čovjek, pa možda čak i ista ljudska javnost.

Enver Demirović naravno nije mogao uspostaviti u svojoj knjizi jedan specifičan logos, kojim će obuhvatiti fenomen (u slučaju komunikacije, koji je naveden za poređenje prešlo se dobrim dijelom na matematičke formule, i sociologije drugih humanističkih i društvenih nauka, neprestano se približavajući cilju usredištenog govora o jednom teško uhvatljivom fenomenu. Možda je mogao malo više da se

koristi literaturom iz oblasti psihologije, preciznije Frojdomovom knjigom "Totem i tabu", u kojoj se ritual tumači kao "dozvoljeno kršenje tabua" - ono što se ne smije činiti privatno - smije se činiti javno (ritualno ubistvo itd.). Istorijski gledano, mada započinje razmatranje sa prelazom od feudalizma na građansko društvo, prelazom koji "označava najveći procvat javnosti", uvaženi kolega Demirović je u kasnijem tekstu obuhvatio razmatranjem sve civilizacijske ephe, koje su se u datom kontekstu teksta dale obuhvatiti. U Grčkoj je javnost vezana za nastavak i razvoj demokratije, u Rimu za postojanje "civilne svijesti" (zajednički interes za gradnju moćne države): u dva slučaja javnost je podjednako prisutna i podjednako djelotvoran faktor.

Rukopis je podijeljen na slijedeće dijelove: 1. Uvod, 2. Javnost i privatnost kao suprotnosti, 3. Pojmovno određenje javnosti, 4. Javnost i druge srodne socijalne pojave (ideologija, religija, znanost, javna uprava, moralne vrijednosti) i napomene.

Vrlo razložno i vrlo uspješno autor je pred pojedina poglavlja stavio male rezimee, kao što se nekad radilo u romanima (što će se događati u narednom poglavlju) koji tekstu daju živost i eksplicitnost. Koristio je, i naveo vrlo iscrpnu prevedenu stranu i domaću literaturu, koja podrazumijeva djela poznatih teoretičara predratnog perioda (Toma Đorđević i dr.), ali i izvještaje o ratnim zbivanjima i zločinima u Bosni i Hercegovini (Jusuf Žiga) kao i relevantna djela na engleskom, njemačkom i francuskom jeziku. Literatura je dopunjena spiskom autora, koji će čitaocu znatno olakšati snalaženje (možda bi pored svakog imena trebalo staviti i broj stranica na kojoj se ono pojavljuje) i, iznad svega, izvanredan, koristan i potreban, grafički (grafikonski) pregled listova, časopisa, TV i radio stanica u RBiH. Pregled listova i časopisa se odnosi na ratni period 1992.-1995., a sve skupa je izvanredno sistematično i u potpunosti urađeno.

U pitanju je knjiga, koja će biti izuzetno korisna i kao udžbenik studentima, ali i kao otvaranje novih vidika i pristupa stručnjacima za sve oblasti, koje se blisko dodiruju sa tematikom javnosti, i koje su u komparativnoj analizi razmatrane u četvrtom dijelu - Javnost i druge srodne socijalne pojave.

Najtoplije je preporučujemo za objavljivanje.

Sarajevo, 30. X 2004.

Akademik prof. dr. Tvrtko Kulenović